

Innoirea

apare la 1 și 15 ale fiecărei luni.

Director: TIBERIU VUIA

Din lăuntrul zidurilor

Anii, pe cari îi trăim cu așa de puțin folos în lăuntrul zidurilor burghezești, cari ne intimidează poate și azi cu morga lor, se adună tot mai mulți pe răbojul românesc.

Dacă civilizația a produs, cu ajutorul desigur a energiilor de pe aceste pământuri, printre cari nu cele din urmă au fost, după calitate ca și în volum, cele românești, aceste emporii economice și de putere materială, cari sunt orașele noastre ardelenesti, — este cert că sufletul lor ne este încă străin. Dealungul granițelor mai cu seamă, inaderența românească la formele pe cari orașul le-a moștenit dela un alt spirit, de mult întors în zgăul neantului, — este evidentă și stăruitoare. În atâtea puncte ale arterelor principale pe cari comunică înspre aceste inimi de piatră producția depe holdele din jur, — aceste singure românești, șed în dosul tejghelelor, și în lăuntrul paragrafelor cari cârmuiesc producția națională, ochii de veghe, și de comandă cari se înțeleg, peste sufletul românesc, și poate cu pușini dintre ai noștri, în folosul altor neamuri.

Incidental, când nici noi nu umblăm, așa, cum o facem, de altfel, ca regulă generală și dintr'un rău stăruiitor, cu conștiința adormită, ni se fac vizibile și nouă aceste realități din lăuntrul zidurilor cari ne adăpostesc, de două decade. De două decade, rupți, atâția dintre noi, din firul ce se țese ancestral pe pământurile apropiate cetăților, în holdele românești, și cari aci primim după reguli stabilite de sociologi, numele de clasă de mijloc, — ne mișcăm pe fâșii de caldarâm care nu se poate substitui cărării în care adunăm de veacuri seva și culoarea vieții noastre naționale.

Este aceasta un fenomen, ce pare staționar: cu holda, truda, și sărăcia deoparte, stă neamul, — cu zidurile slujba și nostalgia,

— dealta, vegetează acest brâu subțire de românmime care, la oraș, prinde printre atâtea eforturi și pierderi de energie, dacă prinde, abia - abia câte un relief de viață.

Accentuat desigur pentru câte unul care nu prea face caz de conștiință din multele percepte cari opresc totuși pe cei mai buni să își îngăduie să bată în afund, tărușii așezării lor aci.

Ci — viața cu aceștia din urmă stă și rodește. Mult am urea să-i vedem odată și pe ei, pe cei buni cu gândul și pe cei mari cu inima, intrați pe această cale a plinirii: spre a da cu ei față nouă și adevărată formelor crispate azi, urit și rece, de atâtea împotrivire, la un proces prea domol.

Să credem că unele măsuri de regrupare a unităților gospodărești, bine întrebuițate, vor ști și vor putea înlesni forțelor românești o mai eficace aliniere în acest scop, pentru ziua în care tricolorul românesc în lăuntrul așezărilor citadine, va isvori aur, nădejdi, și viață vie, pentru câștigul alor săi, și a misiunii lor întru civilizație și creație.

Inn.

Certitudine

Te caut mereu, neliniștit ca pe-o răcoare
Ce sue'n ochii mei târziu și greu,
Sau, poate, ești în singurătatea unei flori mirositoare
Sau poate'n duritatea vre-unui minereu.

Cu tine azi vorbesc și stau ca și un pom,
Ramificat spre zări, cu zâmbetele dure,
Frumsețea ta în timiditatea fiecărui om
Și'n misterul stelelor apuse.

Mă-plec după o frunză să pipăi toamna iară,
Cu stângăcia iubirii de demult
Nu-mi știu nici prietenii de vin pe drumuri de seară
De când în întunec stau și te ascult.

OID CALEDONIU

Pentru Octavian Goga *)

de Tiberiu Vuia

Putine locuri, locuite de români, au mai multe cuvinte să se îndolieze la moartea lui Octavian Goga, ca Aradul. Și în puține locuri viața lui este mai legată de realitatea românească, ca aici.

Pentru a înțelege însă acest privilegiu, trebuie să evocăm pentru o clipă măcar Aradul, de altă dată, — Aradul din anii din urmă ai unei stăpâniri, cari încă își mai păstrează în mijlocul nostru vestigiile. Aradul românesc. Mai românesc poate ca azi, dacă nu ca suprafață, ca întindere și bogăție, în ori ce caz, în calitatea vieții lui spirituale și naționale.

Căci în acest centru întins peste șesul cu svonuri de mister și de ape, s'a adunat, pe sub formele cari închingau un suflet robust și pe cărările înguste, câte îi mai rămăneau îngăduite, românismul spre a-și urma destinul, adânc și creator.

Printre oamenii cari au trăit și au luptat în acele ceasuri sobre, rodnice și de mare încordare, tânărul cu ochii de cicoare și cu linia profilului vulturesc, a stat în fruntea șiragului, trecând incurând bariera în gustă a unei existențe de rând, spre a-și potrivi ritmul unui mers în acord cu destinul neamului.

Dacă epoca noastră nu ar prinde sufletele în frământarea atât de sgomotoasă și zorită a unui veac fugar, dacă urechea și mintea noastră ar avea răgaz să coboare pe firul de lumină al reculegerii, în inima altor vremi, am găsi pe poetul nostru purtându-și inspirația prin grădinile cu svon de ape ale Aradului și pe sub cerul nopților lui de șes instelat, imens și pur. De aci s'a desprins către inima nației sale și gândul o mului politic. Acum 30 de ani.

Desigur, a omului politic așa cum ideea de politică, trebuia și putea să trăiască în mintea cuiva făcut să trăiască, să sufere, și să înfăptuiască în și pentru o idee generoasă. De aci luptătorul ideii naționale a pornit cu mării săi tovarăși către Chișineu, Siria și alte centre ale sufletului românesc, spre a aduna în ordine de bătaie energia veacurilor valahe, cari s'au făcut văzute, pen-

tru întâia oară biruitoare în istoria lor, sub porțile Albei Iulii.

Și în tot cursul vieții sale, Octavian Goga a rămas atașat Aradului. Cine dintre noi l'a văzut și i a vorbit în vremea din urmă în modesta sa locuință din București, unde prima la o masă de scris din acele cari se mai văd prin casele bătrânești ale Ardealului cărturar de ieri, acela a putut prinde în ochii lui o licărire care evada cu lumini de vis înspre vizitator, de câte ori era vorba de Aradul în care a cheltuit o energie spre a-și impune un crez. În lupta lui de aci n'a fost cruțat — nu a cruțat. Dar vremea, care împacă totul, a reconciliat și pe adversarii de odinioară, dintre cari cei mai mulți dorm acum somnul de veci, al împăcării cu viața, și cu luptele ei, pe care așa de frumos le au absolvat pentru conștiința lor și câștigul a lor săi.

Personalitatea lui Octavian Goga acum când pasiunile ce firesc se leagă de o existență umană, își retrag valurile, apare masivă și unitară. Și, în orice direcție ar putea să fie cântărit, câștigul lui cel mai mare și definitiv, noi îl vedem în această unitate a gândirii și activității sale: ca orator și ca poet, a fost omul unei singure idei: a ideii naționale.

În criza generală de atitudine, care caracterizează societatea contemporană, pe acea dinainte de întregire, dar și vremea nouă, și mai cu seamă decada din urmă a vieții noastre publice, când caracterele se mlădiază după interesele de moment ale individului, Octavian Goga rămâne dărz, neclintit pe poziția lui originară. Printre atâtea mode, începând dela școala cutărui pretins sociolog evreu dela Budapesta și până la teoriile avansate de azi, cari, prin freudism, prin doctrine literare, ca și prin sisteme de idei, solicită mintea contemporană, poetul neamului său rămâne mereu văslășul miraculos al destinelor obștești, pe cari le servește cu pana și cu cuvântul.

Un om. O atitudine.

Inclinația asta de a se fixa pe o poziție originară, din care nu avea să iasă o întreagă viață, este miracolul, taina suișului unui om poate, pentru acei cari vor să caute în mod inutil cheia pentru un destin de ins; dar mai presus de asta este

drumul, pe care, prin tribut ancestral și prin atâția strămoși ca și prin Octavian Goga, românismul din Ardeal mai cu seamă, se manifestă și se realizează.

Legătura aceasta a omului cu nația și cu mediul se plinește atunci, când, cum e cazul poetului nostru, se adună în ostrovul minții lui întregul patrimoniu de simțire și de gândire cu care ai săi au parcurs o istorie. Și istoria asta, nu e numai istorie politică.

Căci dacă jertfele politice, mișcările pentru libertate, înseamnă cu frângerile în roată, drumul de sânge al martiragiului, paralel cu aceasta, în adânc, se petrece un alt proces, tot atât de rodnic în suferințe.

Este drumul legii românești. Puterea ei este aceia care ca un suport indestructibil stă la baza acțiunilor de suprafață. Stă acest suport mai cu seamă la temelul vieții noastre românești din Ardeal. Și puțin lucru ar înțelege acei cari socotesc simplă frază marele adevăr că în această lege, în ortodoxia noastră, stă puterea românismului ardelean.

Viața lui Octavian Goga este un exemplu de ce poate rodi la capătul unei evoluții de generații, acest capital moral acumulat de veacuri. Căci feciorul popii Iosif din Rășinar a rămas toată viața lui atașat legii sale și poeziei acesteia, care l'a alimentat și în vocabularul literaturii sale și în încordarea luptelor ce a dus.

De ce natură este această putere care paralel cu eroismul politic al lui Horia și Avram Iancu, ne dă fața ceialaltă a vieții românești, ne ilustrează întreaga frământare religioasă a Ardealului, cu luptele neconținut innoite între persecuții și hulă, cu cari stăpânii de ieri voiau să despoaie un neam de unicul bun ce îl mai avea: sufletul.

Căci solicitat de alungul veacurilor de diferite ambiții să și lapede legea, nația răspunde invariabil cu glas umil de iobag:

„Dacă ne ceri bani, măriă ta, ții dăm, sunt ai tăi,

Dacă ne ceri cojocul, măriă-ta, ții dăm: e al nostru,

Dar dacă ne ceri sufletul măriă ta, nu ții putem da: acela i dela Dumnezeu.“

Sub acest semn al statorniciei și

*) Fragmente din cuvântul comemorativ, rostit la Teatrul Comunal din Arad în ziua de 14 Mai.

al dârzeniei a stat în cumplită soarte neamul românesc în Ardeal sute de ani. Impinși din cauza per secuției, câți pot, scapă, revărsându-se în țară liberă, ca unul dintre strămoșii lui Ion Creangă, în Moldova — sau în șesul unguresc cu ceva mai multă libertate atunci, așezând și aci printre ceialalți autohtoni, insule noi de români — Dar câți nu au pierit cu moarte de mucenic suferind temniță și urgie, ca acel popă Oprea Miclăuș, care a stat zeci de ani împreună cu ai săi, pentru lege, în cetate, la Kufstein.

Suferințele aceste ale muceniei ortodoxe în Ardeal, sunt plămăda în care a dospit geniul lui Octavian Goga.

Mi-ar rămâne acum, spre a mă conforma intențiilor puse la începutul acestei expunerii, să confrunt des tinul poetului cu acela al societății contemporane: al idealului său, cu ceia ce s'a realizat. Nu am s'o fac. Întâi fiindcă lucrul ar comporta o desvoltare care ar depăși cadrul a acestei comemorări și în al doilea rând, fiindcă fiecare dintre D voastră dacă am reușit să emit câteva sugestii, poate raporta experiența și judecata sa, la ceia ce societatea românească a realizat din idealul național, spre care i s'a deschis drum acum două decade.

În orice caz nu poetul ar fi în pierdere. — El a servit cu credință și statornicie slujba sa de iluminat: rază de lumină desprinsă din darul divin, el se reintegrează acum în ordinea eternă a destinului.

Pentru el mărturisesc roadele creației sale așa cum într'o poezie „Mors Magna“ obsedat de ideea trecerii, el însuși ne-o împărtășește.

Da!, vor rămâne versurile lui, vor rămâne faptele lui — scump patrimoniul al unui popor îndurerat.

Față de aceasta, ce zări se deschid pentru norodul pe care l-a iubit și l-a apărat? Ce drumuri îl așteaptă?

Răspunsul îl vrem dela un alt profet, dela noi inspirați, pe care vremea îi caută înfrigurată.

Dar taina vremii viitoare trebuie descifrată tot din linia tumulară sub care zac morții.

Din ceia ce comoară a acumulat frământarea minții lor.

Și de pe urma lui Octavian Goga rămâne un astfel de tezaur la care trebuie să se reîntoarcă mereu, cât timp va tresări pe aceste pământuri, o conștiință, o inimă, un suflet românesc.

Despre artă și viață

de Eugen Victor Popa

Noțiunile asupra artei au o valoare și o accepțiune foarte relativă, fapt din care rezultă o seamă de discuțiuni interminabile și îndeosebi lipsite de o concluzie concretă. Argumentele și contraargumentele inerente într'o astfel de bătălie sunt inepuizabile și lipsa unor legi de o matematică precizie cari să demonstreze veracitatea unei opinii, produc unele confuzii în judecata celor prea puț'n inițiați, despre rosturile și îndeosebi despre scopul unei arte.

Filozofia materialistă a ultimelor decenii provenită din școalele naturaliste și experimentale inaugurând o nouă concepție estetică, a dat loc la o vie discuție între partizanii vechi tendințe idealiste în artă și între materialistii ultimelor școale socialiste, discuție care se duce încă și astăzi. Naturalismul bovarian și experimentalismul zolastic au inaugurat o eră de preponderanță a realului în artă, mai mult artistică la primul, mai puțin la celalalt. Literatura în special și arta în general nu au dreptul la existență, după doctrinarii acestei teorii, decât în măsura în care pastîșează viața, valorând după etalonul lor estetic cu atât mai mult, cu cât prezintă o copie mai vulgară a vieții. Experiența naturalistă ca și cea realistă își are o justificare temeinică. Arta este un produs colectiv, isvorât din viața colectivă, în consecință ea nu are voie să reprezinte decât viața așa cum este.

Judecând prin această priză utilitaristă arta a devenit o funcțiune

Primăvară

Aleea strânge pași mărunți în poală
Și flori de zâmbet alb, în mâini.
Toate privirile beau rochii și sâni
Și toate fețele, cer de primăvară goală.

Copacii împletesc în ramuri melodii
De dragoste, de vrăbii și de soare,
Iar gândurile verzi încep să sboare
Spre culmi de vis, mai tinere mai vii.

Imbracă-mă, o, Doamne și pe mine,
Cu haina zărilor de mână caldă
Și ochiului meu mort, cristal dă
De gând primăveriu și de rubine.

ION ȘIUGARIU

socială, fapt ce cu oarecari corective se poate admite. Dar, privind dintr'un punct de vedere estetic, dedus dintr'o îndelungată cercetare a fenomenului artă, precum și dintr'o îndelungată experiență, putem deduce că arta nu numai că nu este viață, dar chiar suferă de un deficient de viață. Dacă privim bogata succesiune de literaturi dela primele poeme omerice până la paginile lui Cocteau sau Shaw, atât de diferiți ca manieră și totuși atât de actuali putem constata că arta nu a însemnat decât o bizară concepție în cele mai dese cazuri idealizată, despre viață. Această evoluție multiseculară a artei creată foarte adesea într'o erasmică izolare lipsită de realismul de doctrinarii ultimilor ani, demonstrează evident maniera trecătoare a acestei concepțiuni.

Realismul artistic care nu se bazează pe experiența trecutului ci pe o ipotetică teorie a estejilor moderni, teorie izvorâtă din neurastenia spirituală a ultimilor ani. Este semnificativ și poate nu fără legătură faptul că rococoul, epoca celei mai subtile spiritualități a fost și epoca sinuciderilor endemice. Teoreticienii prozaici ai unui veac mercantil, în speță XIX, au pecetluit și arta cu marca definind o funcție socială, fiindcă totul în concepția lor cosmică se învârtea în jurul ideii de interes.

Arta firește nu a fost nici odată și nici nu va fi viață decât atunci când e proastă. Căci atât timp cât există o viață în afară de literatură, tot așa cum arta nu ne-o putem închipui decât ca o manifestare a vieții, nu înfelegem care ar fi rostul acestei dedublări. În natură nu există două organe cu aceeași funcțiune. Existența vieții nu o poate contesta nimeni, atunci care este rolul artei? Mergând pe urmele aceleiași analize, ne putem întreba dacă arta neputând și neavând rostul să reprezinte viața, poate avea o utilitate din momentul în care nu poate însemna decât un crâmpieu din viață? Din aceste reiese după cea mai simplă logică valoarea unei literaturi în deficiență de viață.

Arta neputând însemna viața e firesc că se va realiza cu adevărat numai atunci când va fi artă conținând minimum de viață biologică.

Mișcarea teatrală la granița de Vest

Istoric. Repertoriu și public. Constatări. Pentru viitor.

Acțiunea înjghebată în toamna anului 1936 la Arad întâiu, spre a fi amplificată cu un an mai târziu, la Timișoara, pentru ideea unui teatru românesc la margine de țară, stă, ca inițiativă, ca dezvoltare, și ca scop, cu rădăcini înfipie adânc în societatea românească de aci. Este o mișcare pornită de jos, dintr'un gând anonim poate, întrupat în jurul unei organizații de breaslă, ca apoi să se desvolte cu participarea a toată suflarea românească. Statul, — puterea centrală — și asta trebuie să fie un titlu de mândrie a inițiativiei, nu numai că nu a contribuit material la operă ci nici măcar moral nu a găsit să arate vreun interes pentru acest gând bun al localnicilor.

În asemenea condiții, cecece s'a realizat cu cele 30 de piese, clasice, și moderne românești și străine, trebuie socotit ca un maximum a cecece s'a putut face. Evident nu acesta poate fi înregul scop al unei mișcări teatrale pentru un ținut însumând peste un milion de români. Idealul către care trebuie să tindă acest colț de țară, este o instituție de Teatru permanent, deser vind necesitățile de cultură ale întregului brâu de hotar, și în drumurile de țară cele mai îndepărtate.

Și până atunci însă socotim că începutul merit să trezească interesul lumi, de aci pentru teatru, este făcut. Astfel publicul a avut ocazia să participe la desfășurarea unui repertoriu care, între „Adromaca” și o piesă de S. Maugham, între „Serenada din trecut” și „Prietenii”, a cuprins aproape toată gama teatrului ce se joacă azi.

Dacă, datorită unor exigențe tehnice ca și condițiilor speciale locului, nu s'a putut urmări, în mod exclusiv și poate nici nu era necesar, un singur gen de teatru sau o școală anume, în schimb și măcar cu titlu de documentare, a fost experimentat un repertoriu variat de toate genurile.

Participarea publicului a fost satisfăcătoare. În fața celor 2 scene. Arad-Timișoara s'au perindat, sub durată celor 3 stagiuni, peste 30 mii spectatori, recrutați aproape din aceiași vizitatori: fiindcă, spre a nu fi prea optimiști, credem că numărul amatorilor de teatru nu întrece cifra de una mie,

Or, obiectivul mișcării teatrale pe acest plan, al difuziunii ideii în masă, este încă departe de a fi atins. Cadrul vizitatorilor restrâns la câteva sute de oameni cari vizitează, invariabil și pasionat, teatrul nu poate alimenta o instituție permanentă. Pentru asta trebuiește încă o muncă și stăruință îndelungată. Idealul sub acest raport este de a putea aduce la teatru mahalaua, ca și provincia românească, în inima căreia Tănase și ai săi, este azi etalonul de măsură a exhibiții scenice. A mișca masele către o operă de cultură, a determina un interes pentru teatrul de calitate, iață o datorie a inițiatorilor. Abia în ziua când

sălile teatrelor noastre, la spectacolele noastre, la spectacolele de artă vor fi pline până la refuz, cu lumea care azi frecventează exhibiția de nud, sau cinematograful-surogat — abia atunci cheltuiala de inimă și de energie a inițiativelor va fi justificată și compensată.

Jaloanele către acest drum sunt așezate. Cele două comitete teatrale, cari au încheiat recent, cu concluzii îmbucurătoare, atât la Timișoara cât și la Arad, activitatea lor pe trecut, sunt o garanță că drumul în viitor va fi parcurs în același ritm. Rămâne doar ca strădaniile inițiatorilor să găsescă pe cele două laturi: sus, în Ministerul Cultelor, și jos, în mase, răsunetul pe care calitatea inițiativiei îl merită.

R.

Poezii populare

Colecția P. Popovici-Băneșteanu

Frunză verde ca și inul.
In grădina la vecinul
Vântul bate merii 'n floare,
Mândra după mine — moare.

Frunză verde fir de fragă
Am avut o fată dragă,
Am lăsat-o să mai crească,
Minte'n cap să dobândească.
Minte ea a dobândit,
Dar pe min' m'a părăsit...

Puiculița badelui,
Nu spune tu nimănu,
Că ești dragă oarecui,
Că nici eu nu spun la nime
Că mi s drag la oarecine...

Mândra mea s'a supărat
Și pe mine m'a lăsat.
Proasta nu m'a cunoscut,
C'o lăsasem eu de mult.

Fetele dela Galșa
Mult își bat picioarele
Pe toate ogoarele
După ceapa cea ciorască,
S'o strângă să se văcsască.
Acăr cât s'or tăt văcsi,
Tăt frumoase nu or fi.

Mândra mea se ține mare,
C'o iubește oarecare.
N'ar avea ce se ținea,
C'ajunge pe mâna mea.

Nu gândi mândro, gândi
Că la tine-oi lăcomi.

Și la gardul tau de piatră.
Nu eu zău, că ești buzată.

Cât îi lumea pe sub soare,
Nu-i bine ca-n găzătoare.
Când se scapă fusele,
Se sărută fetele.

Zis'a mama și tata.
Să las crășma și mândra.
Eu crășma n'o pot lăsa,
Dar pe mândra nici așa.

Tata mă mână la școală,
Fetele mă țin în poală.
Tata mă dete covaci
Eu, de colo, ce să i faci...
Dar cu covăcيا mea
Dracul se putu ținea
Și fugii la mândra mea.

Du-te bade, duce te-ai,
Unde stă apa, să stai,
Altă drăguță să n'ai,
Că drăguță ți-am fost eu,
Drăguță cu direptate,
Să n'ai alta pân'la moarte.

Tăt atăta 'mi e de acuma,
C'a trecut răsul și gluma!
De trei ori era să mor,
Că la trei fusei dator.

Nu'mi bănuî să mor mâine,
C'am trăit și rău și bine.
Nu'mi bănuî dacă mor,
Că, cu o moarte is dator.

Lugojul cultural.

RECENSII.

Prof. Dr. Aurel E. Peteanu: Coriolan Brediceanu (1850-1909).

(Din galeria marilor dispăruți ai Banatului vol. II).

De Prof. Constantin Rudneanu

Prof. Dr. Aurel E. Peteanu, directorul liceului „C. Brediceanu” din Lugoj, este o figură culturală a Banatului. Din inițiativa D-Sale au luat naștere atâtea opere de binefacere, societăți culturale — cari și-au propus să înzestreze vechea cetate a Banatului, Lugojul, cu monumente demne de admirat.

Deodată cu desvelirea monumentului lui Coriolan Brediceanu din fața liceului de băieți, directorul liceului a pregătit o lucrare, demnă de figura marelui bănățean, om politic, și cultural care a fost Coriolan Brediceanu.

Lucrarea este și un pios omagiu de recunoștință și admirație adus amintirii celui mai reprezentativ Român bănățean, Coriolan Brediceanu, după cum ne spune autorul.

Aparatul strict obiectiv, fraza frumoasă și clară, expresiile literare, precum și colecțiile ziarelor în întregime folosite, mai ales „Drapelul”, „Dreptatea” și „Luminătorul”, cari sunt mărturiile grăitoare ale marilor evenimente naționale din trecutul nostru din Banat — au făcut ca studiul să fie deosebit de apreciat de toți ceice s'au ocupat de el. Originea familiei Brediceanu este din Oltenia, și de acolo a venit în Banat. Documentele redată în faximil, latine, germane și române, ne arată frământările istorice din sec. al XVIII-lea. (pp. 7—16); apoi starea istorică a Banatului în timpul dominației turcești și după eliberarea turcească, după istoricii bănățeni P. Drăgălina, Dr. Szentkláray, Grisclini, și Dr. Gh. Popoviciu, (pp. 16—20)

Tatăl lui Coriolan a fost Vasile Brediceanu, inteligent și vioi, personalitatea lui s'a format în mediul intelectualilor lugojeni, „el ajunse la cunoștința naționalității sale binișor înainte de 1848 și lupta pentru desființarea scrierii cirilice și a desface biserica strămoșească de ierarhia Sârbilor”. Catalogul bibliotecii lui Vasile Brediceanu, deosebit de interesant a fost studiat și de G. Bogdan-Dulcă.

Coriolan Brediceanu, marele luptător naționalist s'a născut în 1850; copil de 12 ani a luat parte la însuflețita luptă a curentului așa zisilor „libriști”, în frunte cu dascălul Niculescu și maistorul Vasile Săpunarul (Brediceanu), cari purtau ca semn distinctiv inscripția „Limba” în pălărie. (p. 25) Dl. Dr. Aurel E.

Peteanu, analizează figura complexă a lui Coriolan Brediceanu, după scrierile d-nilor: Dr. V. Banisce, T. Păcățianu, apoi mediul românesc al Lugojului: „Reuniunea română de cetire”, „Casina română”, „Reuniunea de cântări și muzică” etc; școala secundară făcută la Lugoj, Arad, și Beiuș, iar studiile universitare la Academia de drept din Pojon, și diploma de avocat la Universitatea din Budapesta în 3 Dec. 1874. (pp. 27—29).

În vâltoarea luptelor politice, Coriolan Brediceanu, l-a avut de îndrumător pe Dr. Alex. Mocsonyi, înțeleptul Banatului colaborează la gazetele române, luptă pentru drepturile românilor la județ, la conferințele Românilor dela Sibiu; apără pe luptătorii „memorandului” alături de Dr. Valeriu Branisce, Dr. Gh. Dobrin, Dr. Ștefan Petrovici și Ioan Roșu, participă la constătuirea secretă dela Sinaia, după sfârșitul tragic al procesului „Memorandului” (p. 42), iar în 1908 îl găsim ales ca deputat în cercurile electorale din Bocșa și Oravița. În viața parlamentară luptă din răspuțeri pentru cauza națională alături de ceilalți deputați români. A participat la toată mișcarea religioasă-bisericească, la toate Sinoadele dela Caransebeș și Sibiu, dând deosebit de prețioase sfaturi, și încurajând elementul preotesc și pe cel mirean în lupta pentru neam, credință și limbă strămoșească. Cancelaria lui avocațială a fost un loc de pelerinaj pentru Ro-

mâni Bănățeni. A patronat cultura, societățile muzicale, și a avut legături strânse cu Românil din Vechiul Regat, cu conducătorii politici și culturali.

Urmașii lui Coriolan Brediceanu sunt fiii lui de azi: Tiberiu și Caius Brediceanu, cari joacă un rol însemnat în România de azi. Amintirile lor sunt prețioase, ele ne dau multe fapte, scene interesante din viața tatălui cât și a Lugojului românesc din trecut. „Masa po-ganilor”, celebra masă dela restaurantul „Concordia” din Lugoj, unde locul de frunte îl ocupa Coriolan Brediceanu, și unde se puneau la cale cele mai serioase lucruri (pp. 67—69), tot atât de demne și frumoase sunt amintirile din viața lui Dr. Caius Brediceanu, diplomat (pp. 72—95).

În partea a II-a a lucrării găsim la „Anexe”, discursurile lui Coriolan Brediceanu, împărțite în trei capitole; I Discursuri judiciare de apărare (pledoarii), rostite înaintea Tribunalului din Sătmar, cu ocazia procesului de presă a Pr. Vasile Lucaciu; cu ocazia procesului „Cărții de Aur” a lui T. Păcățianu, procesul de presă al lui Mihail Gașpar (pp. I-VIII); II Discursuri politice rostite în diferite ședințe ale Consiliilor (Congregațiilor), județului Caraș-Severin, la diferite chestiuni și interpelări politice (pp. XIX-XXXIV). III. Discursuri politice rostite în dieta din Budapesta, în calitate de deputat naționalist al circumscripțiilor Oravița și Bocșa, referitor la Comișii Supremi (prefecți) relativ la coloniștii de grâniceri, despre jandarmi, despre maghiarizarea școlilor secundare (pp. XXXVI—LIII). Aceste discursuri ne arată profunzimea gândirii, argumentarea clară și convingătoare ce a avut-o avocatul lugoian Coriolan Brediceanu, de aceea nu-i mirare, că versurile bănățene, prea bine cunoscute pretutindeni, au ajuns proverbiale:

„Nu-i român ca Bănățeanu
Bănățean ca Lugoianu
Lugoian ca Brediceanu”.

Noi credem, că munca începută cu atâtă zel de dl. Dr. Aurel E. Peteanu va fi continuată și vor urma și celelalte figuri mărețe din galeria marilor dispăruți ai Banatului. Banatul, acest colț de mândră țară, va străluci tot mai mult, el își va lua locul de cinste, ce-l merită, în istoria culturii noastre naționale.

Revista politică, socială și artistică

INNOIREA

apare la 1 și 15 ale fiecărei luni.

Director: TIBERIU DULĂ.

Abonamente: pe 1 an 200.— lei, — pentru instituții 1000.— lei. Abonament de sprijin 500.— lei.

Un exemplar lei 5.—

Redacția și administrația:

Irad, Str. Brătianu 4. Et. I. Tel. 21-45

Timișoara, III. Str. Aurelianus 3.

București, Aleia Frigul 14

Ce scriu alții

Intr'un ziar din Capitală citim:

Iris Barbura are un mare, mare talent. Cine se poate indoi de acest lucru după ce a privit o evoluând prin fața draperiilor, sobre reflectoare de poezie și de grație?

Specialiștii în speță „coregrafii” aduc obiecții de natură tehnică.

Publicul care nu se pricepe dar care simte s'a lăsat din prima clipă cucerit.

Iris Barbura ate linie. Silueta ei este de un suav modernism. După împrejurări și după muzică pare alcătuită din linii frante sau din ondulații. Iar figura ei tragică sau burlescă oglindește tot ceea ce în carne se află rătăcit și căută drum liberator în expresie.

Dansatoarea are deopotrivă aliniată față de grotesc și față de tragic.

Subțire ca o piesă fină de Lal que ea învâluie mișcarea în cristalul formelor perfecte.

Iris Barbura—o stea nu un meteor.

*

In ziarul Curentul, dl G. Luca publică următoarele:

— Societatea anonimă culturală „Concordia” denumită în 1911, anul întemeierii ei, pe scurt: ti-pografia „Concordia”, înființată cu scopul „de a servi națiunii române ca instrument cultural în lupta sa de luminare, de solidarizare a su-fletelor și de eliberare din jugul robiei ungurești” — a tipărit de curând un conspect al bibliotecilor populare, înființate de ea de câțiva ani încoace în județul Arad.

Am putea spune că acest conspect, întocmit de iscusitul cărturar arădan d. Oct. Lupaș, secretarul general al Federației societăților culturale arădane, este în realitate o amplă lucrare de specialitate, un ghid care ar putea servi ca model și îndreptar tuturor societăților cari se ocupă cu răspândirea culturii în popor. Oficialitatea noastră, când nu s'a desinteresat pur și simplu de o obligație a ei — fiindcă legea din 14 Aprilie 1932 obligă comunele să prevadă în bugetele lor un fond anume pentru întemeierea de biblioteci — a făcut pe ici, pe colo începuturi de biblioteci populare, însă cu totul nepotrivite.

În această greșală n'a căzut societatea „Concordia” din Arad, care a înființat, până în prezent, 15 biblioteci populare, cuprinzând în to-

tal 5.455 cărți. Repartizate numeric și procentual după conținut, aceste cărți sunt: religioase 1.368 (25%), agricole 642 (12%), cunoștințe folosite 1.645 (30%), literare 1.800 (33%). Dovada bunei selecționări o face faptul că bibliotecile populare ale „Concordiei” sunt consultate de împrumutători de toate vârstele și de toate gradele de cultură din comună.

Cărțile „Concordiei” se citesc dela băiatul care încă n'a implinit 14 ani, până la moșneagul trecut de 60, și dela țăranul care abia buchisește duioasa poveste a Genovevii de Brabant, până la bacalaureatul sau intelectualul cu diplomă universitară, căruia, acolo în Hălmaგიul dela poalele muntelui Găina, împrejurările și punga nu i permit să se țină la curent cu vitrina librăriei.

O inovație de mare preț a „Concordiei” este **fișa de împrumut**, care servește nu numai la conservarea cărților împrumutate din bibliotecile populare, ci obligă pe cititor să și noteze pe contrapagină și păreri proprii asupra cărții consultate. Nici nu bănuiești cât de mulți și cât de ageri... recenzenți ascund satele noastre! Sunt notații sobre și de mult bun simț.

Lucrarea de care ne ocupăm a societății „Concordia”, are ca anexe tablouri statistice cu privire la activitatea bibliotecilor populare, înființate în județul Arad. Aceste tablouri — oglinzi ale felului de organizare și de activitate pentru toate bibliotecile de acest soi — pot fi consultate și imitate de oricine cu folos.

Activitatea „Concordiei” din Arad, ca și iscusința și devotamentul d lui Oct. Lupaș, merită mențiuni dintre cele mai elogioase.

În șirul preocupărilor literare din orașul nostru, cartea dlui prof. George Hanganu, „Doi poeți vizionari: Charles Baudelaire, Artur Rimbaud” apare cu o reală prețuire, pentru cercetările noastre asupra literaturii franceze. Versul baudelairean, muzical și încântător, este pus într'o lumină de o vădită simpatie și admirație, alături de limbajul abstract și păgân al lui Arthur Rimbaud, poetul neliniștilor transcendente.

Cărți și Reviste

Octavian Lupaș: Bibliotecile Populare „Concordia” din județul Arad. — Arad, 1938.

Pimen Constantinescu: „L'infinito” di Leopardi in Romeno. — Colecția „Ausonia”, Sibiu.

Gând Românesc, Cluj, Director: Ion Chinezu. An. VI. 3 — 4. Martie-Aprilie 1938.

In cuprins: Vasile Băncilă, M. Bernuc, Leontin Brudașcu, Petre Pascu, Ion Moldoveanu, Eugeniu Speranția, George A. Petre, V. Beneș, Iulian Popa, Dimitrie Todoran, I. Bălan, Edgar Papu, George Drumur. *Cronici:* Mihail Chirnoagă, Gh. Pavelescu, I. Prelucan, Al. Tohăneanu.

Mișcarea Culturală: Cărți și Reviste. (Marin Vătafu) Insemnări. (Edgar Papu).

Revista Institutului Social Banat Crișana. Timișoara. Director: Dr. Cornel Groșoreanu. An. VI. No. 21. Ianuarie-Martie 1938. *Studii:* Dr. Cornel Groșoreanu, Grigore Ion, Pr. Melentie Șora, Anatole Chircev, Insemnări și Recensii.

Curierul, Sibiu, 15 Aprilie, An. II, 4. Nicolae Petrașcu, Ilie Preda Moșic, Pimen Constantinescu, Nicolae Grosu, Nicolae Petra, Vasile Pascu, A. Creangă, A. Cioran. Insemnări. *Cronica Sibiului.* Cronica externă. Cărți și Reviste.

Prometeu, Revistă de luptă pentru propășire, frumos și adevăr. Director: I. Al. Bran-Lemény. Brașov, An. IV. No. 1-4. Ian. Apr. Colaboratori: I. Al. Bran-Lemény, Doina Bran-Lemény, Dr. Mircea Suciu-Sibianu, Radu Prișcu, Vasile Marinaș, Zoe Ripeanu, Aida Petrarian, Maria Himesch, Anton Balotă, C. N. Drago mirescu. Note și incrustări. Corespondență din Berlin.

Lucașfărul. Timișoara, An. IV. S. II. 3-4. Martie-Aprilie. *Fruncea.* An. V. No. 17. *Hotarul.* Arad. An. V. No. 4. *Nădejdea.* Vârșeț. N-rii 15, 16, 17, 18. *Pământul.* Călarăși, An. VII. N-rii 181-182. *Plaiuri Săcelene.* An. V. 3-4. *Freemătul,* Craiova. Redactor: Mircea Georgescu. An. II. Martie. *Făt Frumos,* Cernăuți, An. XIII. No. 1. *Muguri literari.* An. 1 No. 3-4, București. Director: Iordache Răducu. *Progresul,* București. An. IV. 46. *Mugurași,* An. I. No. 3. *Zarandul,* Brad, An. VI, No. 15. *Cuvântul Sătelor,* An. XII. No. 18, 19.

Vitrina „Innoirii“

Puncte și linii

□ **Octavian Goga și tinerii.** Copleșitoarea personalitate a aceluia ce astăzi își murmură visul sub iarba acestui Maiu mohorât, își avea o mare parte din vreme închinată grijei față de ti neret. Intre două convorbiri cu oameni cari poartă destinul țării ca o povară grea; între marile frământări pentru o mai bună viață obștească, ocrotitul de toți penatții își găsea răgazul în care să se aplece atent la vorba aceluia cari îi vor urma. Ce sfortare titanică, pentru a te rupe din tumultul din jurul tău, să te apleci grijuliu asupra ciocănitului stângaci al silabelor unui prieten mai mic! Ce mare dragoste, la ce foc înalt aprinsă — pentru înșirarea vorbelor numărate!

Se duceau la el tineri cu petece de hârtie mototolită în buzunar, cu îndoeli în suflet, să și afle un reazim în mersul impleticit. Și ieșeau mai bărbați, cu mai multă îndrăzneală privind steaua care lucea pe cerul lor. Fiecare cuvânt din strofele timide era greu cântărit de ochiul plin de agerimi dumnezeiești al maestrului. Pipăită cu migală, slova trebuia să le fie ca o rădăcină crescută din adâncimile acestui pământ, zestre lăsată din bătrâni. Nu rar s'au văzut tineri refuzați pentru un cuvânt, pentru unul singur, care nu suna românește.

Asa de mult se aplecase cerul acestei țări pe umerii lui Octavian Goga.

Imi amintesc necazul unui prieten — dealtfel destul de miruit — care n'a putut obține îngăduința de a fi tipărit în publicațiile Regale, tocmai din pricina unei expresii, deși cântecul nu îi era lipsit de melodii.

Ușa dela etajul din Câmpineanu era deopotrivă deschisă, ilustrilor fețe și celui mai proaspăt stihuitor. Acolo, sus, își dădeau mână bună realitatea gravă, cu visul în palpare al tinereții.

Nu știu cum ași putea, și cui să i mulțumesc, pentru fericirea de-a fi stat odată la picioarele acestei piramide. Octavian Goga te învăluia în cerul ochilor săi mari, în care se răsfrângeau atâtea glorii, născute din cumplite dureri. Minutele se succedau, având în față când pe un părinte sever, când pe un mare și apropiat prieten. La sfârșit, caietul se închidea în mâinile ce erau opera unor zei, cari se ivesc oamenilor la mari răstimpuri.

*

□ **Se împlinesc douăzeci de ani** de când a murit Barbu Delavrancea

— a cărui întreagă operă este pătrunsă de cel mai curat duh românesc. Făuritor de frumuseți artistice — a conturat figurile noastre de legendă, dându-le o nouă viață. Sufletul în mare torent și l-a pus apoi în acele patetice discursuri, cari fac din Delavrancea unul din oratorii politici străluciți.

Se știe că Octavian Goga avea între proiectele sale literare o carte, în care să cuprindă câțiva bărbați aleși. Intre aceștia era și Delavrancea. Moartea însă ne privează de una din lucrările de valoare.

□ **D. Virgil Gheorghiu** a apărut în editura Fundațiilor Regale cu un nou volum de poeme „Tărâmul celălalt“. Reproducem acest frumos sonet:

„Să mă sculptez într'un ghețar de vers
Cu creștet înclinat în spre Nadir,
Ori în genuni deschise de clavir
Să mă cobor în Univers.

E sensul tot. Eu lacrimi grele n'șir
Să însemnez tăcut prin ani în mers,
Urcuș de taină în Parnasul șters,
Pe stânci cu zeități să mai respir.

Spre albe constelații, înainte,
Azurul în surâs etern te așteaptă
Tu, suferință vie și fierbinte;

Prin tot ce tu mi-ai dat eu port victorii,
Și singur ostenesc din treaptă 'n treaptă,
Ca să primesc sublimii spini de glorie“.

□ **Ovid Caledoniu** în tovărășie cu Vintilă Horia și Ștefan Baciu, a tipărit nu de mult o interesantă antologie a dragostei. Se găsesc aici poezii din 13 poeți: Ștefan Baciu, Ovid Caledoniu, Virgil Carianopol, Const. Virgil Gheorghiu, Gherghinescu Vania, Vintilă Horia, Ion Aurel Manolescu, Petre Paulescu, Teodor Scarlat, Ștefan Stănescu, Simion Stolnicu, Gh. Tuleș, E. Ar. Zaharia.

Acestei cărți îi vor urma altele, închinată diferitelor fenomene din viață, culegerile având pe copertă acelaș număr fatidic.

□ **Poetul Mihai Codreanu**, ale cărui sonete parcă sculptate cu dalta au fost incununate cu premiul național de poezie, publică în revista „Insemnări Ieșene“ un ciclu de terține intitulate *Poemul spectrului solar*. Cântecul întâi, *Geneza curcubeului* e închinat Dumnezeirii. Cântecul al

doilea, lui *Cupidon*. Al treilea poartă titlul *Minerva*. Va urma un al patrulea cântec: *Bachus*.

□ **D. Octav Șuluțiu** va scoate în editura Miron Neagu din Sighișoara un volum de critici. Este o fericită idee a noii case de-a' l' da la iveală pe tinărul cărturar dela Brașov.

□ **Cele mai emoționante articole** cu privire la boala și moartea neașteptată a marelui cântăreț dela Râșinari le a scris d. N. *Crevedia* în *Porunca Vremii*.

□ **Antologia tinerilor poeți bucovineni** alcătuită de d. Mircea Streinu, poetul atât de prețuit al generației sale, ne a sosit cu miresme răcoroase din desimile fagilor. Ne aduce poezii de Gh. Antonovici, Traian Chelariu, Gheodeon Coca, George Drumur, Teofil Lianu, Aspazia Munte, George Nimigeanu, Vasile I. Posteuca, Neculai Roșca, Mircea Streinu, Nicolae Tcacu-Albu, Iulian Vesper, Cristofor Vitencu, E. Ar. Zaharia. După cum se vede o enumerare de nume multe, tocmai în acea parte a țării unde erau poeți mai puțini.

□ **D. V. Spiridonică** intenționează să scoată la Brașov o nouă revistă literară, în care să se întâlnească toate condeiele eseistilor și poezilor din provincie. În acest scop s'a lansat o invitare pentru toți tinerii cari au colaborat până în prezent la vr'una din revistele mari. E frumos gândul d-lui V. Spiridonică de a face să se întâlnească în acelaș loc nume variate. În acest chip se vor putea cunoaște toți vânătorii de azururi, cari până în prezent au fost prea răslețiți.

□ **Alexandru Călinescu**, poetul din Focșani, a cărui moarte prea din vreme ne-a intristat — avea un frumos talent. L'am cunoscut prin Vlaicu Bârna la Capșa. Era un tinăr timid, slăbit. Suntem informați că i vor apare nu peste mult poeziile în editura Fundațiilor Regale, datorită d-lui Virgil Carianopol, care va scrie și o prefață.

□ **George Coșbuc** e aniversat pentru două decenii dela moarte. Un gând cu douăzeci de ani în urmă, pentru poetul pământului ardelen. Pentru cântărețul robustetei poporului român. Se scriu articole comentându se viața și opera.

Petre Pascu.

15 Mai, acum nouăzeci de ani, a însemnat o zi de lumină în întunecul masiv al veacurilor de suferință valahă. De aceea mâna pioasă, care a căutat concomitent să aprindă o lumină întru pomenire, la Tebea, lui Avram Iancu la Blaj, lui Simion Bărnuțiu și la Sibiu, lui Șaguna, — făcând parte dreaptă unor luptători a părții de neam, cea mai hulită și mai nenorocită, — trebuie strânsă cu respectul cules din toate inimile acestui Ardeal cu amintiri așa de glorioase, și de dureroase. Și încă s'a făcut astfel prea puțin pentru un capitol de istorie, la care au adus tribut de sânge și suflet, atâția din cei mai buni ai vremii lor. Spre a nu fi destul de nesocotiți în vremea de aci.

POLEMICI

O episcopie, nouă, care s'ar numi atunci a Timișorii, sau una, suită în chip forțat într'un loc de istorie care își are tradiția lui, și care atunci s'ar numi, una singură, a Banatului, este azi o problemă care agită, după interese și ambiții, provincia de peste Mureș.

Din câtă patimă se pune în discutarea problemei, în care de mult s'a uitat, se pare, înțelesul unei datorii față de tradiții și oameni, — chestia acestei Episcopii, se gată mai curând să devie în prilej de discordie între diferitele ținuturi.

Și poate spre a încunajura acest mare rău într'un ceas ca al nostru, ar fi mai nimerită soluția simțului de drep-

tate care impune cu puțin sacrificii, și de o parte și de alta, reînălțarea unei episcopii, a Timișorii. — Cum a mai fost, cum a dorit o marele Șaguna și cum o vor aproape toți bănățenii, mândrii de țara lor, de trecutul și de viitorul ei.

Comitetele de Patronaj al Teatrului, au fost convocate atât la Timișoara cât și la Arad, întâiul la 13 Mai a. c. iar al doilea la 17 Mai.

La Timișoara, ședința a avut loc la Prefectura Județului, sub prezidenția Prea Sf. Sale Dr. Andrei Magieru cu participarea dlor: G. Al. Bunescu, comandantul garnizoanei, Constantin Teodorescu, rectorul Politehnicii,

Dr. I. Tenchea, ajutor de primar, Ion Teodorovici, Gh. Birăescu etc.

Di Teodorescu a citit un raport bine documentat din partea comitetului tehnic, Dl I. Teodorovici a prezentat contul de gestiune. După verificare și descărcare, s'a reales vechiul comitet tehnic, în care a fost delegat și dl M. G. Ivanov. La discuțiile următoare au luat parte toți membrii prezenți și la propunerea dlui G. Bunescu s'au luat o serie de măsuri.

Asupra celor discutate vom mai reveni.

La Arad, ședința comitetului se ține tot sub prezidenția Prea Sf. Sale, în localul Primăriei Municipiului. Vom arăta la timpul său, hotărârile luate.

Se caută poezia, așa ne informează și se bucură și pe sine, dl. Nestor Covaci, bibliotecarul Palatului Cultural. Și încă, se caută calitatea. Iată un fenomen cu adevărat demn de comentat: el denotă puțin rafinament, cel puțin formal, al gustului public. Sunt preocupări de frumos, cari trecând peste preferințele grosolane ale colecțiilor erotice și ale romanelor confecționate în serii, merg către filonul de aur al poeziei incandescențe și curate.

Astfel depozitul public de slovă, care servește de atâta vreme lumea românească din oraș, caută și pentru sine un titlu de mândrie; este sigur că anii cari s'au scurs în tăcerea și munca de-acolo, au creat cel puțin, de început, un interes pentru fenomenul de creație, către care cetitorii merg cu tot mai multă voință de bine, și conștiință de frumos.

Paul Prodan, director al Teatrului Național din București, care moare relativ tânăr, cere și din colțul acesta de țară, căreia în recenta mișcare teatrală, i'a asigurat în parte, repertoriul, după grele sacrificii la care trebuia să supui instituția ce conducea, un cuvânt îndoliat. — Paul Prodan a fost

NOTE

un om delicat, sensibil, care îți făcea uneori impresia de om stingher, acolo în fotoliul lui I. Ghica și Al. Davila. — Dar, știa să arate și o voință decăteori trebuia să indrume și să conducă: refuza cu tact, dădea cu inimă. Și, muncea neconținut, ceace, în posturi cari pot fi de atâteaori socotite ca privilegii de a nu face nimic, era mult.

Simplu, decent, și cu inimă a fost comemorat la Gașsa, George Popa de Teiuș, în ziua de 1. Mai, decătre cercul cultural al Astei din acea comună pus sub prezidenția părintelui Emil Căpitan. La mormântul fostului prefect al Aradului din 1860 s'a adunat mult popor — și dintre intelectuali, câți caută cuprinsul altor vremi, în cari stă cu rădăcini puternice, atât cât îi, prezentul.

— Discursul comemorativ rostit de dl. Iustin Marșieu, în calitatea sa de președinte al despărțământului județean al Astei ne-a învederat acest lucru. O zi, în care am închis cu vie participare un adaos frumos de conștiință de neam, pentru a rodi, sigur, mai târziu.

Octavian Goga, a fost evocat de către Asociația Ziaristilor și Publiciștilor Români din Arad, Sâmbătă, 14 Mai, ora 6 d. m. printr'o comemorare publică făcută la Teatrul Comunal sub patronajul Prea Sf. Sale Dr. Andrei Magieru, și cu concursul Federației societăților Culturale din Arad.

Cuvântul comemorativ l'a rostit dl Tiberiu Vuia. — Au complectat programul dnii prof. Al. Constantinescu, D. Mărculescu, și corurile Academiei Teologice, Armonia și Doina Crișanei. (*)

În „Sfarmă-Piatră” d. Ion Siugariu scriind despre Octavian Goga dramaturg, spune între altele cu privire la „Meșterul Manole” următoarele: „Meșterul Manole” a mintind tematica poeziei populare și legenda Mănăstirii Argesului, pune problema centrală a artistului de geniu. Destinul marilor chemați ai artei, este înfățișată aici în toată adâncimea și greutatea lui. După cum Meșterul Manole, din legenda populară este nevoit să zidească în cărămizi, aspre și reci cea mai dragă ființă

a inimii sale, pentruca arta sa să se poată înălța mândră și triumfătoare peste veacuri tot așa marele artist, pentruca operele sale să poată birui vremea, trebuie să renunțe la bucuriile mici sau mari, ale vieții de toate zilele și să le închidă în cărămizi de resemnare. Singur, ca'n „Lucășarul” lui Mihail Eminescu ca în „Moise” al lui Alfred de Vigny, artistul de geniu trăiește deasupra artei sale și sacrifică pentru triumful destinului său înalt, tot ce are mai drag în lume. Dragostea, singura mare realitate sufletească a omului, după Dumnezeu, nu poate face excepție în menirea și destinul artistului. El este sortit să iubească ingerește și să trăiască singur printră gândurile și visurile lui, dupe cum faimosul „Condur” american din poeziile lui Leconte de Lisle se înălța în fiecare seară în azurul nepătat al cerurilor, mai sus decât cei mai înalți munți din lume. Să doarmă acolo, cu aripile întinse. Asta este problema centrală a dramei „Meșterul Manole” pe care Octavian Goga reușește s'o desvolte cu mijloace de maestru”. (pp.)